

O NESYTOVI

CHALUPNÍK JEDEN NEMĚL ŽÁDNÝCH DĚTÍ. Kolikráte říkal ženě: „Kdyby nám dal Pánbůh jen jedno dítě, abych se měl s čím potěšit a tu trochu náradí komu odkázat; ani nevím, pro koho se starám.“

I vyslyšel Pánbůh jeho prosbu a žena mu porodila syna.

Když bylo chlapci tři dni, již ho matka prsem uživit nemohla a musela ho krmit kaší. Snědl jí dvě tři misky, a přece křičel hladem. Nevědělať žena, co si má s ním počítí. V ouzkosti mu ukrojila chleba a tím přišla klukovi vhod. V okamžení nezůstalo po krajíci ani drobtu.

Od té chvíle dávala mu všechno, co sami jedli, a hoch rostl jako buk. Co snědla máma i s tátou, to snědl on sám, proto mu říkali Nesyta a to jméno mu potom navždy zůstalo. Den ode dne ho přibývalo, ale ze sýpky ubývalo. Máma aby byla celý den nic jiného nedělala, než u krbu stála a pro Nesytu vařila.

Mrzelo to rodiče dost a často táta říkal: „Ženo, toho kluka nám Pánbůh za trest dal; bude-li dlouho doma, nezůstane nám než hůl a mošna.“

„A nač ho necháš doma? Pošleme ho do služby, silný je dost, může duby kácet; ať se jen vypraví.“ Tak přizvukovala žena svému muži. Když bylo Nesytovi dvanácte let, byl velký jako táta a vytrhnout jedli i s kořeny bylo mu hračkou. Poslali ho tedy rodiče na službu. Nesyta šel, ale koukal se, kde by byl hodný dvůr, neboť nechtěl do malého, boje se, že by dostal málo jíst. I vidí mlýn a do toho chutě zaměřil. Pan mlynář stál právě na záspi.

„Ať slouží ke zdraví, pane otče,“ pozdravil Nesyta mlynáře.

„Dejž to Pánbůh! Co bys rád?“ ptal se mlynář selského jonáka.

„Jdu se ptát, jestli byste nepotřeboval pacholka. To vám ale napřed povídám, že sním za deset, ale také za deset práce udělám.“

„Nu jíst máme, chvála Bohu, dost, a když budeš pracovat, jak povídáš, nebudu se na sousto ohlížet,“ odpověděl se smíchem mlynář.

Nesyta zůstal tedy u mlynáře ve službě. Bylo to zrána a mlynář poručil novému pacholku, aby zapráhl a vzal potřebné náradí, že pojedou do lesa. Ženě přikázal, aby ustrojila asi pro šest osob více. Když přišel k vozu, viděl, že tam není ani sekera, ani palice, ani jiné potřebné věci. Ptá se Nesyty, proč to nebere.

„Jen pojďte, hospodáři, není toho potřebí. Takové náradí bylo by pro mne slabé.“

Mlynář nevěděl, co si má pomyslit, ale sedl přece na vůz a jel do lesa. Tu se teprv divil. Nesyta popadl strom a překotil ho jako pařez, olámal větve a hodil na vůz, jako by to byly hůlky. To se mlynáři velmi zalíbilo; umínil si, že takového pacholka tak snadno nepustí. Přijeli domů, Nesyta složil a šel k obědu; mlynářka koukala, kde je těch šest osob, a když viděla jen pacholka, ptala se muže. Ten teprv vypravoval, jakého má dělníka. Mlynářka neříkala nic více a dala mu přede všemi se najíst. Když všecko slouiskal, co bylo pro šest osob uchystáno, ptal se ho mlynář:

„No pacholče, najedl jsi se?“

„Tak trochu, ale hladu mám ještě, že bych vlka snědl,“ odpověděl Nesyta a ohlížel se po peci, kde stála mísa a na ní po věrteli dolků, bochník chleba a pomazanka.

„Nu, máš-li ještě tak velký hlad, sněz tamhle to, hospodyně chase znova zadělá.“ Přitom ukázal mlynář na dolky. Nesyta si nedal dvakrát poroučet, čerstvě popadl mísu, a za chvíli nebylo po dolkách ani čichu, i chléb a pomazanka zmizely. Potom teprv řekl, že se najedl. Ale mlynářka

spínala ruce nad tím žroutem; po své vůli byla by ho hned vyhnala, ačkoli mlynář dokazoval, že udělá Nesyta za deset díla, že musí tedy za deset jísti. Pan otec byl však pánem v domě, právo své nezadal a žena musela konečně umlknout. Po nějakém teprv čase ozvala se znova, ovšem jen opatrně a zponenáhla. Mlynář byl s Nesyťou jak náleží spokojen a nebyl by ho nikdy od sebe dal; ale ženino naříkání, čeládky poštívání tak jej omrzelo, že se rozhněval a Nesytu ze služby vypověděl. Ten se poděkoval a šel dále; ale přece ho to mrzelo, protože se měl ve mlýně dobře. Povídá si cestou: „Kam jen jíti, aby mně dali dosyta se najíst?“

„Pojď ke mně, já ti dám jíst, co hrdlo stačí,“ ozval se za ním hlas.

Nesyta se ohlídne a spatří čerta.

„Kdopak jsi?“ ptá se zvědavě, protože o čertu nikdy neslyšel, jak vyhlíží, a tudy ho nepoznal.

„Já jsem čert, a nebojíš-li se, pojď ke mně sloužit; práce mnoho není, pohodlí dosyta a výsluha bohatá.“

„K tobě, nebo k jinému, to je vše stejné. Co se práce týče, té se nebojím, když se pořádně najím, a s platem budu spokojen, jaký mi dáš.“

Když Nesyta svolil, že půjde do pekla na službu, vzal ho čert na záda, letěl s ním v povětří a postavil ho do prostřed velké síně, kde stály tři kotle.

„Pod tyto kotle musíš přikládat, to je tvá jediná práce,“ řekl čert. „Budeš-li u mne sedm let, dám ti za výsluhu, co budeš chtít. To ti však povídám, do kotlů se podívat nesmíš.“

„Nestarej se o nic, já to všechno jak náleží udělám,“ odpověděl Nesyta a začal hned oheň pod kotly spravovat. Čert nato odešel a za chvíli přinesli čertíci plné mísy jídla, tak dobrého, jaké co živ nejedl; k tomu v konvích dobré víno. Nesyta si myslil, bude-li to pořád takové, to se odtud

ani nehnu: a ono to bylo vždy takové. Jídel na výběr, pití též tolik, k tomu práce málo, což divu, že Nesyta někdy samou bujností peklem trásl?

Dlouho ovšem byl již ve službě, ale kolik let, to nevěděl, protože se tam čas nepočítá. Až posud mu nenapadlo, aby se koukl, co v kotlích vězí, ačkoli často, když přikládal, úpění a vzdychání slyšel. Tu přijde zase jedenkrátě čert a Nesyta se ho ptá, jak dlouho má ještě do sedmi let.

„Zejtra bude už sedm let, co jsi u mne; ale myslil jsem, že tu ještě sedm let zůstaneš.“

„Inu vidíš, pane, já bych u tebe zůstal, kdyby bylo jen trochu více práce, anebo kdybych směl někdy trochu se proběhnout. Při tom dobrém jídle a pití člověk zlenoší a zbujní; to není nic.“

„Já ti pomoci nemohu; když se ti tu nelíbí, musíš zpátky na svět.“

Po těch slovech čert odešel.

Nesyta přikládá, tu slyší v jednom kotli tak žalostné vzdychnutí, že ho u srdce bodlo. I nemoha odolat, nadzdvihne trochu víko a dívá se, co to tam vzdychá. Neviděl ale nic, nýbrž slyšel toliko bolestný hlas: „Ach, prosím tě, pusť mne z kotle ven, já jsem ubohá dušička a chci se ti vším dobrým odsloužiti.“

To když Nesyta zaslechl, otevřel víko docela, bílá holubička vylítla ven a sedla mu na rameno, řkouc: „Nyní ti poradím, co ti bude k dobrému. Zejtra, až se tě bude čert ptáti, jakou chceš výsluhu, řekni, že nechceš žádnou jinou, než ten starý kabát s těma dvěma kapsama, co onde na hřebíku visí. On ti ho nebude chtít dáti, ale ty nic jiného nechtěj a neustupuj.“

„To je všecko dobré, já ti za to děkuji, ale jak, koukne-li se čert do kotle a tebe tam nenajde? Tu mně dá místo výsluhy notný výprask.“

„On se před tebou do kotle nepodívá; až budeš na

světě, nemá k tobě žádného práva. Jen se neboj a buď s Pánembohem!“

„Počkej ještě, holubinko,“ zadržel ji Nesyta, „pověz mi přece, co je v těch druhých dvou kotlích?“

„V tom jednom jsou nemilosrdné a v tom druhém pyšné srdce,“ odpověděla holubička a zmizela.

Nesyta přikládal pod prázdný jako pod plný kotel, a když druhý den čert přišel, ptaje se, zdali do kotlů se nepodíval, zapřel všecko.

„Co žádáš tedy za výsluhu,“ řekl čert, když chtěl Nesyta zpátky domů.

„Já nežádám nic jiného, než tamhle ten starý záplataný kabát, co na hřebíku visí.“

„Copak bys s takovým starým kabátem dělal, ten nech viset; dám ti raději peněz, co chceš,“ začal čert a živou mocí nechtěl kabát dáti.

Ale Nesyta stál na svém, že kabát dostati musí, protože věrně sloužil a čert že mu přislíbil výsluhu, ať to je cokoliv. Co měl čert dělat, musel mu, ač dosti nerad, přece kabát s dvěma kapsama přinést.

„Abys ale věděl, co to máš za kabát, tedy ti to povím. Kdykoliv do pravé kapsy sáhneš, i kdyby to bylo tisíckrát za den, a řekneš, ať je plna tolarů, bude plna; a kdykoliv do levé sáhneš a řekneš, ať je plna dukátů, bude plna. Máš to bohatou výsluhu za sedm let.“

„Bláhový, za to jsem ale také v pekle sloužil,“ odpověděl Nesyta, oblékl kabát a chytil se čerta okolo krku, který ho na svět donesl, na to samé místo, odkudž ho byl prve odnesl.

Čert nato zmizel a Nesyta se obrátil rovnou cestou k domovu.

Rodiče jeho byli ještě živi, jenže se jim zle vedlo. Koli-krát si již myslili, kde se asi Nesyta potlouká, jestlipak někde hladem nezemřel. Tu ho najednou čert přinese, černého, rozcuchaného, v krátkých kalhotách, propále-

ných škorních, v záplatovaném kabátě kroje praletého. Sotva ho poznali.

„I bodejž tě pan fráter!“ uvítal ho tatík. „Tak se chodí ze služby? Strach a hrůza z tebe jde, hned mi jdi s očí.“

„Jen se nezlobte, tatíčku, voda s mýdlem to všecko spraví, a nade všecko tyto.“ Přitom sáhl do pravé kapsy, myslil si, aby byla plna, a v tu chvíli začal házet plnou hrstí tolary na stůl, až to řinčelo. Táta vyvalil oči a již ani necekl. Nouze a bída se z chalupy vystěhovaly, štěstí a radost se přistěhovaly. Hned druhý den dal Nesyta starou chalupu rozházet a vystavěl nový pěkný zámek. Potom kázal, aby se stalo provolání, že se mají všickni chudí řemeslníci, sedláci a žebráci z daleka široka k němu sejítí, poněvadž jim chce z nouze pomoci. Jaký to byl shon, to si můžeme pomyslit! –

Tenkrát nebylo prý ještě mnoho měst ani vesnic, a byly velké lesy, pastvištata a luka, kde by se byly mohly úrodné role zakládat. Toho Nesyta použil. Každému sedláku dal tolik peněz, aby si mohl stateček vystavět, a vykázal mu místo tam, kde si mohl pole založit. Řemeslníci měli místa k stavení vykázaná blíže Nesytova zámku. Pro chudé žebráky, kteří nemohli pracovat, dal Nesyta vystavět dům, a když bylo vše v něm uspořádáno, všechny do něho ubytoval. K tomu stavení bylo potřeba mnoho lidu, neboť se před časy tak nádherné domy nestavěly, a tudy se množství lidstva tam sešlo a pracovalo. Pan Nesyta nedělal nic jiného, než jedl a pil a po jídle vyhazoval z kapes peníze a dával nuzným. Ačkoli se teď mýval a česal, byl přece dost ošklivý. Navzdor tomu ale měli ho lidé rádi, a když se přicházel podívat, jak se jim daří, byli by mu ruce, nohy samou vděčností zlíbali. Jen tatík nad počínáním synovým hlavou kroutil a připomínal: „Synu, synu, já nevím, jak ti to projde; až se o tom král doví, bude s námi se všemi zle!“

„Nevidáno; král může být rád, když se mu pomůže,

kde on nevidí. Ostatně ať jen přijde; nelíbí-li se mu to, já se ho nebojím.“

Každý hleděl, aby měl co nejdříve byt vystavěn a od čeho živu býti. Než se Nesyta nadál, byl jeho zámek obklopen veselými domky. Zdálí bylo vidět řady statků a čistě zorané pole; vesele zpívající skotáci hnali stáda na tučné luka. Nesyta měl z toho radost a poručil, aby se nazvalo toto místo „Výsluhov“. Proto snad, že to vystavěno bylo z výsluhy.

Jak tatík předpověděl, tak se stalo. Král se to dověděl a velmi se rozhněval, že se poddaný osmělil bez jeho dovolení zemi rozdávat, která králi patřila. I poslal na něho pluk vojáků. Nesyta slyše o tom, když byli vojáci ještě daleko, poručil, aby se přistrojily skvostné hody pro všechny důstojníky, a šel jim naproti, aby je pozval k sobě na hostinu. Vojákům dal každému po tolaru na den, dokudž by u něho byli, a chleba a vína, co vypijou. To se líbilo vojsku, které od svého krále skrovně placeno bylo. Mile rádi přijali návrh štědrého hostitele a po přátelsku s ním táhli. Po prázdných polích rozbily se stany, ale nebylo v nich válečné chystání. Celý den ozýval se zpěv a hudba a v Nesytově zámku pili na zdraví hospodářovo královští důstojníci, jimžto se nade všechno líbilo, že denně každý z nich našel dukát pod talířem.

Když se doneslo ke králi, jak se jeho vojsko drží, rozhněval se ještě více a poslal za ním jiné dva pluky. Ale nač by se za skrovný plat s tak štědrým pánem bili, u kterého se kamarádi dobře měli? Nechali toho a následovali příklad svých předchůdců. Nyní si již nevěděl král jiné rady, než jíti k tomu čarodějníkovi a s ním se smířit. Jakmile se Nesyta dověděl, že k němu sám král jede, hned kázal připravit ještě skvostnější hody, vyjel mu vstříc a s uctivostí jej k sobě pozval. Tu viděl král, jak je Nesyta mocen a jaké musí míti bohatství, že tolik peněz každodenně vy-

hází. Spatřil také, jak ho mají všickni rádi, vojsko i rolníci i řemeslníci, a že se stěží od něho odtrhnou, a konečně že by jej snadno o království připravit mohl, umínil si tedy, že mu nabídne svou jedinou dceru za manželku, tím že zlému zakročí cestu a své zemi že pomůže.

Jak si byl umínil, tak udělal. Nabídl Nesytovi princeznu svou jedinou a přislíbil udělati jej králem. Nesytovi to bylo vhod; nedlouho nato jel s králem na nevěstu se podívat. Obdarované od něho vojsko táhlo nazpátek, Nesyta sedl ve svém záplatovaném kabátě ke králi do kočáru a jel do hlavního města.

Princezna Milina byla krásná jako jarní růže a měla se dostat dobrému sice, ale ošklivému muži. Skoro se král obával, aby se mu záměr jeho nepokazil. A věru by se bylo tak stalo, kdyby nebyla Milina příliš dobrá a svého otce ze vší duše nemilovala. Sotva slyšela od něho, že mu neštěstí hrozí, již neváhala a slovo své dala. Slze jí stály v očích a ruka se třásla, když ji ženichu podávala, ale přece nevezala slovo nazpět.

Nesytovi se panna líbila, přitom však viděl dobře, že on sám svou krásou špatně se jí zavděčil, a srdce ho zabořilo. Již druhý den se s nevěstou a králem rozloučil, pravě, že musí doma vše uspořádat a k svatbě se připravit. Truchliv jsa, vrátil se domů.

„Nu, jak se ti nevěsta líbí?“ ptali se rodiče.

„Což je o to; ona je krásná jako rozkvětlá konvalinka a mně se líbí zrovna dost, ale já se jí nelíbím.“

„A když si nedáš říci,“ bručela matka, „povídala jsem ti již mnohokrát, proč ten žebrácký kabát nosíš. K čemu v tom vyhlížíš, a dokonce máš-li se tak vzácné nevěstě zalíbit. Šaty dělají člověka, to je staré přísloví. Však bys ty se jí zalíbil, jen se přistroj.“

„Vy můj kabát nechte; kdyby ho nebylo, nebylo by ničeho. Ten mi krásy neujme.“

„Máš pravdu, synu,“ řekl otec, který se s jistotou domníval, že ten starý kabát syn od čaroděje dostal. „Ostatně si z toho nic nedělej; ženská se mění ruky obrácením.“

Nesyta kroutil hlavou, byl smuten celý den, a když jej máti k jídlu volala, pravil, že nemá žádný hlad.

„Já nevím, ten chlapec se mi nelíbí,“ řekla ulekaná matka k svému muži, vidouc, že ztratil chuť k jídlu.

„I jen ho nech,“ těšil ji povážlivý tatík, „až se ožení, však on bude jíst.“

Nesyta seděl u okna ve své sedničce, nestaral se o nic a myslel jen na Milinu, která mu hlavu a srdce pomátla. Rád by svůj záplatovaný kabát byl za trochu krásy dal.

Najednou ho klubne něco do ruky, a když se podívá co to, vidí vedle sebe bílou holubičku, která k němu takto promluvila: „Já jsem ta dušička, kterous z pekelného ohně vysvobodil. Pánbůh sám mne k tobě posílá, abych ti pověděla, že se má tvé přání vyplnit za to, žes tak mnoho dobrého chudým učinil. Od této chvíle budeš mít krásnou tvář a slušnou postavu. Zůstaň vždy dobrým a nezapomeň na Pána Boha.“

S těmi slovy holubinka se ztratila.

Nesyta pln radosti vyskočil, koukl do zrcadla a viděl svou ošklivou tvář v krásnou proměněnou; i začal zpívat a samou veselostí po sednici tancovat. Rodiče to slyšeli, a myslíce, že se snad syn zbláznil, přiběhli strachem se třesouce nahoru k němu, ale nepoznali ho dříve, až k nim promluvil. Radovali se s ním. Druhý den si dal udělat deset kovaných truhel. Když byly hotovy, postavil je do sedničky, kde spal, zavřel dvěře a začal do nich oběma rukama z kapes tolary a dukáty házet a dříve nepřestal, dokud nebyly truhly plny. Potom otevřel okno, kabát se sebe svlekl, hodil ho oknem ven a křičel: „Tu máš tvou výsluhu zpátky, již ji nepotřebuju!“

Čert si kabát popadl, strčil hlavu do okna a zle se na

Nesyta osopil: „Ty se chraň, abys nám do klepet nepřišel, sice tě proženem, jakos nás s penězi prohnal. Co peklo peklem státi bude, takového šibalského služebníka do něho nepřivedu.“

Nesyta se smál a přál čertu šťastnou cestu. Nyní naložil peníze na vozy, nakoupil pro nevěstu drahého šperku, pro sebe šatů, krásně se přistrojil a jel s rodiči na svatbu. Jak se vyjasnily nevěstiny snivé oči, když ji objal místo ošklivého tak sličný ženich!

Král byl se svým zetěm a s jeho bohatstvím spokojen a udělal ho králem. Dělal-li dříve dobrodiní lidem, dělal je potom ještě více. Čert nedostal za všecky ty peníze náhradu a byl tenkrátě přece ošizen.